

„O carte cu adevărat inovatoare și originală despre legăturile dintre fiice și tați. Schwartz explică de ce și cum unele fiice rămân prinse în mrejele taților care din diferite motive au fost cel puțin mediocri. Nu se încearcă o demonizare, pentru că ceea ce se percepe e mai degrabă o extraordinară compasiune față de acești părinți. Deși scrie din perspectiva clinicianului – și încă unul foarte bun, așa cum o demonstrează metoda ei de interpretare a viselor –, Schwartz oferă informații care, prin definiție, cu adevărat se pot aplica oricărei femei și majorității bărbaților care vor citi lucrarea de față.“

– Andrew Samuels, autorul lucrării *The Plural Psyche: Personality, Morality and the Father* și redactorul cărții *The Father: Contemporary Jungian Perspectives*

„Cum ai o fantezie incestuoasă despre cineva care nu e prezent; sau dacă e prezent, te îngrozește? Cum deplângi pierderea unui om pe care nu l-ai cunoscut niciodată sau a unei relații pe care n-ai avut-o niciodată? Pornind de la experiența sa de-o viață ca psiholog clinician, autoarea explorează fundamentul traumelor din relația fiică-tată și ne demonstrează cum conexiunea cu arhetipul tatălui și experiența colectivă poate fi începutul vindecării.“

– Dale Mathers, analist jungian britanic

„Susan Schwartz a scris o carte foarte necesară despre tați și fiice, o carte care vorbește despre tema daunelor psihologice pe care le produce «tatăl absent și inert emoțional», care «afectează corpul, mintea și sufletul unei fiice». Cu compasiune, înțelepciune și o bună înțelegere a aspectelor clinice ale psihicului uman, Schwartz plasează această dilemă psihologică în contextul mai larg al psihanalizei și al proceselor subconștientului. Exemplele extrase din experiența sa clinică sunt pertinente, iar îndemnul pasionat pe care ni-l face de a ne apleca asupra acestor chestiuni este o adevărată inspirație.“

– Margaret Klenck, MDiv, LP, psihanalistă jungiană și fostă președintă a Asociației de Psihanaliză Jungiană, New York, SUA

Susan E. Schwartz

RANA DE TATĂ, DORINȚA DE TATĂ

Efectul absenței tatălui asupra ficelor

Traducere din limba engleză de
Corina Iordănescu

Lui Frederic, pentru grija și susținerea pline de delicatețe.

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	9
<i>Credite</i>	9
<i>Introducere</i>	11
1 <i>Paralaxa</i>	15
2 Pierdere și dor	33
3 Dorința de tată, rana de tată	47
4 Cum se reflectă efectul tatălui mort	65
5 Tatăl cel rău – complexul negativ al tatălui	83
6 Dinamici, simboluri și reprezentări ale arhetipului tatălui	101
7 Cine este ea, de fapt? Personalitatea de tip „ca și cum“	115
8 Dialogul în terapie	143
9 Dacă o iubește, unde e?	171
10 Idealizarea tatălui – un mormânt de iluzii	199
11 Vrei să fii „fetița lui tati“?	211
12 Dincolo de mască și de paiete – o reacție narcisistă	235
13 Corpul ascuns	253

14 „Tăticul“ Sylviei Plath	267
15 Umplerea golului	287
Bibliografie	301

Mulțumiri

Doresc să le adresez mulțumiri colegului meu Pui Harvey, care, de-a lungul anilor, mi-a fost cu-adevărat alături, Danielei Roher, pentru că a citit și a făcut observații pe marginea unora dintre capitole, și Barbarei Aliza, pentru designul copertii. De asemenea, le mulțumesc tuturor prietenilor care m-au încurajat și m-au susținut în tot acest demers. Îi sunt recunoscătoare și lui LeeAnn Pickrell, care a redactat și stilizat cartea cu ochiul său fin. Desigur, le sunt îndatorată celor care mi-au împărtășit poveștile lor de viață în timpul ședințelor de psihoterapie jungiană, aducând claritate propriilor idei și ajutându-mă astfel și pe mine în călătoria pe care am întreprins-o împreună.

Credite

The Passion According to G.H., copyright ©1964 by the Heirs of Clarice Lispector, translation copyright ©2012 by Idra Novey. Retipărită cu permisiunea New Directions Publishing Corp.

Scurt citat de la p. 31 din *Doamna Dalloway*, de Virginia Woolf. Folosit cu permisiunea Society of Authors, în calitate de Reprezentant Literar al Fondului Virginia Woolf.

Extrase din *The Unabridged Journals of Sylvia Plath*, redactate de Karen Kukil, copyright ©2000, publicate de Anchor Books. Folosite cu permisiunea Knopf Doubleday Publishing, o divizie a Penguin Random House, LLC.

Scurt citat de la p. 312 din *Johnny Panic și Biblia Viselor*, de Sylvia Plath. Copyright ©1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1960, 1961, 1962, 1963 de Sylvia Plath. Copyright ©1977, 1979 de Ted Hughes. Cu permisiunea HarperCollins Publishers.

lectiv. Am pus accentul asupra relațiilor dintre fiice și tați pentru a evidenția nu numai simptomele și aspectele problematice ale acestor relații, ci și posibilitățile de a le trata și a le depăși. Capitolele prezintă exemple reprezentative și anonimizate de situații relatate de unele fiice, precum și demersul lor ulterior de a-și analiza visele, trăirile interioare și relațiile. Această carte este compusă din poveștile lor de viață și experiențele emoționante pe care le-au trăit în cursul ședințelor de terapie, pe drumul spre autocunoaștere și autodescoperire. Relatările lor îi permit cititorului să se identifice cu exemple foarte personale și intime de obstacole întâmpinate, care demonstrează tensiunile și provocările ce apar pe durata acestui proces, dar și oportunitățile de a crește și de a evolua. De-a lungul întregii lucrări am inserat citate din diverși autori. Așa cum ne reamintește Adam Phillips, „Acele părți din noi pline de pasiune sunt cele mai bune laturi ale noastre, iar o viață trăită cu pasiune este posibilă, prin definiție, doar dacă ne facem cunoscute pasiunile: nouă înșine... Nu poate exista pasiune fără reprezentare... Pasiunea presupune comunicare și interacțiune“ (Phillips, 1999, p. 166).

Paralaxa

Auzim fără încetare în jurul nostru acel sunet invariabil care nu este un ecou ce vine dinafară, ci rezonanța unei vibrații interioare.

Marcel Proust, *În partea dinspre Swann* (1922, p. 93)

Potrivit *Oxford English Dictionary*, termenul *paralaxă* se referă la aparenta deplasare și schimbare a poziției unui obiect în raport cu alte obiecte. Ceea ce se schimbă este unghiul din care privitorul se uită către acel obiect. Cuvântul provine din limbile greacă și franceză și înseamnă a schimba, a face schimb, dar și a include alte puncte de vedere. Analiza pe care o fac aici este o fereastră care oferă o percepție asupra absenței tatălui, o *paralaxă* care se concentrează asupra perspectivelor mai înnegurate. Poveștile de viață pe care le prezint sunt menite să evoce situații emoționante, să aducă eliberarea de constrângeri și de depresia epuizantă și apoi să declanșeze afirmarea de sine și creativitatea. Ele ilustrează și evidențiază complicata hartă a psihicului uman. Această dinamică formează un caleidoscop de imagini ce înfățișează tulburările sufletești, incongruențele și căile de vindecare.

Ca să-și poată găsi echilibrul, o fiică trebuie să se întoarcă spre ea însăși pentru a-și găsi propria poveste. *Paralaxa* perspectivelor ei se modifică atunci când recunoaște impactul negativ al absenței tatălui asupra vieții ei. Are nevoie de mult timp ca să-și cearnă experiențele și trăirile, să disece și să analizeze, rând pe rând, straturile depuse de-a lungul anilor, reacțiile de adaptare, dorințele care au luat locul realității. Parcurgând acest proces, fiica începe să simtă cu adevărat, să gândească, să reflecteze și să se descopere pe ea însăși.

Reflecțiile personale și colective deschid răni vechi, aduc la suprafață suferințe și tipare și îi permit fiicei să afle ce poate transforma din toate acestea. În cartea de față mi-am propus să pun accentul asupra explorării aspectelor vieții psihologice afectate de figura tatălui absent, la nivel individual și colectiv. Focusul asupra fiicei este, în sine, o *paralaxă*, o recentrare și o schimbare deliberată a perspectivei. Fiica este unul din arhetipurile feminine care trebuie să fie mai mult explorat (Porterfield, Polette și Baumlín, 2009, p. 4) pentru a ajuta la vindecarea personală și colectivă. Pentru a desluși răul făcut de absența tatălui, fiica își reamintește ce a pierdut și ce s-a distrus în ea. Din punct de vedere personal, cultural și psihologic, fiica pășește pe urmele unor generații succesive de suferințe, pierderi și absențe acumulate și, pe parcurs, se desparte de drumul tatălui spre a-și găsi propria cale.

Un mit al trădării

Potrivit mitului Ifigeniei din Antichitatea Greacă, tatăl ei, Agamemnon, și-a sacrificat practic fiica pentru a primi în schimb vânt bun ca să poată ajunge să lupte în războiul troian. În timp ce flota greacă se pregătea să pornească spre Troia, Agamemnon a ucis o căprioară sacră, înfuriind-o astfel pe zeița Artemis. Aceasta a oprit toate vânturile, iar corăbiile nu au putut pleca pe mare. Profetul Calchas i-a dezvăluit lui Agamemnon că, pentru a o îndupleca pe zeiță, trebuie să o sacrifice pe Ifigenia. Deși inițial s-a împotrivit, Agamemnon a fost nevoit, în cele din urmă, să se supună. Și-a mințit fiica și soția, spunându-le că Ifigenia urma să se căsătorească cu Ahile înainte ca ei să plece la luptă. Fiica și soția lui Agamemnon s-au dus bucuroase în portul Aulis, pentru ca acolo să afle cumplitul adevăr. Ahile, neștiind că numele lui a fost implicat în această minciună, a încercat să împiedice sacrificiul. Atunci Ifigenia a decis să se sacrifice de bună voie, în semn de onoare. Cea mai răspândită versiune a evenimentelor

lor ulterioare spune că, în momentul sacrificiului, Artemis a înlocuit-o pe Ifigenia cu o căprioară, iar profetul Calchas, care era singurul martor, n-a suflat nicio vorbă. Artemis a adus-o pe Ifigenia în cetatea Tauris, unde a devenit apoi preoteasa zeiței.

Acest mit aduce în atenție arhetipul trădării comise de un tată care se folosește de fiica sa pentru a obține un beneficiu personal, ceea ce duce la moartea acesteia. Ea este distrusă de lăcomia și de nevoia lui de glorie. Ca atât de multe alte basme și povești reale, el evidențiază una din numeroasele situații în care fiica este trădată, abandonată și ucisă, fie la propriu, ca în acest mit, fie în plan psihologic.

Încă din copilărie, ne creăm, cu ajutorul cuvintelor, al limbajului corporal, al emoțiilor, imaginilor, ritualurilor și interacțiunilor narative complexe și continue prin care dăm coerență propriei vieți. Dezvoltarea psihică se produce prin raportarea la tată și la experiența pe care fiica o are în relația cu el. Dacă tatăl este absent, el își neglijează relația cu fiica. Atunci ea îl asociază cu mâhnirea, cu dorul, cu frustrarea, furia și nervozitatea, cu oprimarea și cu dorința stăruitoare. Aceste sentimente contradictorii îi provoacă o stare de stres în corp și în suflet, și de aici se naște nevoia urgentă de a se găsi pe ea însăși.

Accentul este pus aici asupra trădării comise de tată, asupra promisiunii încălcate, privării fiicei de susținerea și dragostea sa, consecințelor asupra minții și sufletului ei și capacității acesteia de a se iubi pe sine și de a le oferi iubire celorlalți. „Contextul primordial în care se produce trădarea este familia, pentru că acesta este locul în care se încheie primul pact de iubire, un pact care pune în pericol și în același timp face posibilă nașterea – psihologică – a individului“ (Carotenuto, 2015, p. 43). Un tată absent este un asupritor, în sensul că el este și nu este acolo. Absența sa contribuie la proiectarea unei imagini de sine a fiicei ca fiind inadecvată, infantilă și îndatoritoare. Este posibil, de asemenea, ca fiica să fie ezitantă în privința propriei sale vieți, furioasă și deprimată.

Tatăl ar trebui să-i stimuleze viața emoțională și sentimentul că emoțiile ei sunt importante, dar nu face asta. În loc de iubire, ceea ce primește fiica este o senzație de vid de care nu se poate nici atășa, nici îndepărta. Aceasta este adesea însoțită de atitudini masochiste și lip-site de afecțiune, în special față de ea însăși. Rezultatul este o stare de confuzie și negarea propriei autonomii. Ea este, de fapt, prizoniera tatălui ei, nefiind însă conștientă de acest lucru. Perturbările cauzate de un tată absent în prima parte a vieții fiicei o pot face să-l urască și să se îndepărteze de el, dar și de alți bărbați, să nu se poată conecta cu latura ei masculină și feminină.

Multe fiice cresc cu mitul unei relații idilice tată-fică. Dar este ea adevărată? De ce a fost acceptat acest narativ ca fiind adevărat chiar și atunci când tatăl a fost prea rar prezent? Menținerea mitului unui tată care guvernează și are autoritate are implicații serioase, căci fiica renunță să dea un sens propriei sale existențe (Carotenuto, 2015, p. 52). Absența tatălui creează premisele pentru ca fiica să devină angoasată și dezamăgită, ceea ce adesea îi distruge elanul creativ și forța de viață. Proiectele ei de viață sunt marcate de depresie, anxietate și relații instabile.

Aurora a visat un șir de oameni care erau îmbrăcați în costum și purtau pălării. Tatăl său era printre ei, la oarecare distanță de ea. Bărbații aveau aparate de fotografiat de pe vremea tatălui ei. Ar fi putut să meargă cu ei. Și totuși a observat un alt bărbat, îmbrăcat modern, care stătea pe marginea drumului, la o masă pe care se aflau o mulțime de lucruri drăguțe, tot din vremea tatălui său. A invitat-o să se așeze, iar când s-a așezat, bărbatul i-a dat un iPhone în care erau o mulțime de fotografii în care apăreau locuința ei de acum, imagini cu locurile de peste drum de casă și una din poetele ei preferate.

Când am discutat despre acest vis, Aurora nu s-a gândit să facă vreo legătură între acei bărbați și tatăl ei. Deși ar putea părea o asoci-

ere evidentă, suferise atât de mult din cauza lui și fusese respinsă cu atâtă cruzime, încât ștersese din mintea ei orice avea legătură cu el, cu excepția unui simplu reflex de datorie filială.

Visul i-a trezit amintiri legate de atitudinea lui austeră, de lipsa de iubire sau de bunătate. Tatăl fusese absent în multe feluri, la modul extrem, aproape pervers în dezinteresul pe care i l-a arătat. Văzut din afară, era o persoană apreciată și mereu în centrul atenției, un bărbat destul de carismatic. Acasă, însă, era meschin și egoist, cu o prezență autoritară, un tip sobru, necruțător, exigent, aproape niciodată prezent cu adevărat, impunând reguli despre cum ar trebui să se poarte și atrăgându-i mereu atenția că nu le respectă. Contrastul cu cealaltă fațetă a lui era de-a dreptul bulversant, iar ea nu putea vorbi cu nimeni despre cât suferea fiindcă nu primea nicio dovadă de iubire. Cine ar fi crezut-o? Mai mult decât atât, o ignora sau făcea comentarii umilitoare la adresa ei. Nimic din ce făcea Aurora nu era suficient de bun ca să merite să fie apreciat. Cu toate acestea, îl aștepta cu nerăbdare să vină acasă, atunci când venea. Aveau o bibliotecă bogată, iar fiica scotea pe furis cărți pe care le citea încântată. Nu-i spunea tatălui, fiindcă știa că va fi pedepsită sau apostrofată. Chiar și așa, era mai bun decât mama, care o ignora complet.

Bărbatul din vis care stătea așezat pe marginea drumului, deși ținea în mână un baston și părea obosit, avea lucruri drăguțe de pe vremea tatălui ei. Aurora putea să facă poze cu iPhone-ul, un aparat modern și, din locul în care se afla, putea să vadă împrejurimile. Nu trebuia să-și urmeze tatăl deși, în mod paradoxal, în vis părea că și această variantă avea unele avantaje. Poate că avea să descopere mai târziu care ar fi fost acestea, poate fuseseră obturate de atitudinea lui dură, austeră și umilitoare. În acea perioadă, Aurora se afla într-un moment de cumpănă: tocmai pusese punct unei relații, viitorul ei profesional era incert și avea probleme fizice de care trebuia să se ocupe. Visul și asocierile pe care le făcea reflectau îndepărtarea de

tată, de regulile și de atitudinea lui autoritară. Și totuși, să fi continuat Aurora să se identifice inconștient cu el, chiar dacă se hotărâse să meargă în altă direcție?

Mult timp, cea mai importantă relație pe care avut-o a fost cu o persoană la fel de distantă și neimplicată emoțional ca tatăl ei, o persoană care voia ca cineva să se ocupe de toate problemele, dar care nu-i arăta niciun fel de afecțiune sau căldură sufletească. Trebuia să-i dovedească mereu că e capabilă, că are propriile ei calități și merite. Nevoile ei erau neîmplinite, dar de fapt nici nu le dădea atenție. Nimeni nu avea grijă de ea. Cu mult timp în urmă învățase să nu apeleze la tatăl ei pentru nimic, fiindcă o trata mereu cu aceeași răceală și severitate, reproșându-i că cere prea mult. Nici în copilărie nu-l putea face să-i acorde atenție. Îl evitase atât de mult, încât avea puține amintiri cu el și nici măcar nu-și punea întrebări în acest sens, fiindcă nu avea răspuns. De-a lungul timpului, ori de câte ori i se întâmpla ceva șocant sau stresant, Aurora se închidea în ea și nu-și arăta emoțiile, fiindcă se simțea respinsă și redusă la tăcere. Își sfida tatăl cu ambiția și intelectul ei ascuțit, simțind mereu nevoia să-și demonstreze calitățile și să-i arate tatălui că se înșală în privința ei. Își canaliza întreaga energie către cariera ei solicitantă, era director executiv într-o companie, și adesea lucra chiar și 100 de ore pe săptămână.

După ce tatăl a murit, Aurora a realizat că în viața ei emoțională exista un gol imens și a părăsit-o pe femeia care era ca o familie pentru ea. Deși acea relație fusese complet lipsită de afecțiune, era singurul tip de atașament pe care ea îl cunoscuse până atunci. Când am început ședințele de terapie, Aurora avea în jur de 45 de ani, iar acesta era primul demers de analiză interioară pe care-l făcuse vreodată. În timp, a început să prețuiască ceea ce se vedea a fi o lume lăuntrică foarte profundă, să-și îmbrățișeze cu bucurie sentimentele, pe care acum le observa pentru prima oară, visele, pe care le nota cu grijă, și gândurile care-i treceau prin minte. A devenit dornică să afle

cât mai mult despre ea și să-și recapete viața. Din cauza absenței tatălui și a lipsei de afecțiune și fiindcă își ignorase nevoile, învățase să se evite pe ea însăși. Acest lucru s-a repetat și în privința relației în care rămăsese timp de 15 ani, până după moartea tatălui său, când emoțiile au început să se reverse ca un torent. După cum spunea chiar ea, își aruncase în aer propria viață, iar acum descoperirea cu bucurie ceea ce până atunci ignorase complet.

Consecințele devastatoare ale absenței emoționale

Atunci când e absent, un tată nu poate reflecta asupra fiicei sale o imagine distinctă și individuală. În schimb, el reprezintă nucleul unui sentiment de angoasă, iar ea caută, cu disperare și în zadar, o formă de atașament. Este dezamăgită că i s-au năruit visele și, în același timp, continuă să nege ce s-a întâmplat. Are nevoie de mult timp ca să realizeze amploarea dezastrului. „Singurele paradisuri nu pot fi cele pierdute, ci cele care sunt descătușate ca urmare a constrângerilor, reticențelor, amăgirilor și umilințelor trăite, cele cărora le treci pragul fără o previziune calmă sau orice formă de perspicacitate preliminară“ (Rose, 1996, p. 35). Asimilarea realității atrage după sine dispariția aceluia tată pe care l-ai visat, dar care nu era real. Ca să poată înțelege ceea ce este de neînțeles, fiica își asumă adesea vina pentru lipsa apropierei dintre ea și tată. Așa cum observa Jung, „până nu îți conștientizezi inconștientul, el îți va governa viața și îl vei numi destin“ (Jung, 1968, p. 126).

Absența iubirii paterne se manifestă și prin comportamente ambivalente, inconsecvente sau de-a dreptul ostile ale tatălui față de fiică, direct sau indirect. Lumea întreagă pare că o respinge, iar ea rămâne pe loc și refuză totul – pasiune, iubire, sentimente, emoții; în esență, refuză să-și trăiască viața. Are nevoie să fie ajutată să iasă din această situație dezastruoasă pe care nu o poate înțelege, are nevoie de ajutor ca să n-o accepte și să n-o reconstituie în interiorul ei și în relațiile

cu ceilalți. Absența este „o situație intermediară între prezență... și pierdere“ (Urribarri, 2017). Cu alte cuvinte, din perspectiva dezvoltării personalității, absența se află în centrul a ceea ce percepe ca fiind prezent și a ceea ce a pierdut.

Absența unui tată personal are impact și asupra modului în care fiica internalizează normele psihologice și sociale care îi influențează identitatea. Frustrarea și furia nu sunt canalizate în exterior, asupra tatălui, căci el nu e acolo, ci în interior, împotriva ei însăși. Pentru multe fiice, a face față acestor sentimente înseamnă să accepte ceea ce este inacceptabil, să facă față deziluziilor, trădărilor și minciunilor, care sunt încurajate inclusiv la nivel social și cultural.

Cât de mult s-a îndepărtat tatăl se poate vedea în spațiul psihic creat de absența sa. În fața acestei realități, fiica nu mai poate nega ce înseamnă să trăiești fără iubire, considerație și sentimentul că ești important pentru cineva. Dincolo de ura față de absența tatălui se află dorința ei de iubire, care se poate transforma într-o fascinație care o ține ținută de el. În mod curios, această atracție devine și mai puternică atunci când tatăl nu-și face simțită prezența în viața ei, și chiar și atunci când nu este binevenită în viața lui. Cu toate acestea, parcă cu atât mai mult cu cât este absent, tatăl rămâne o figură cu o semnificație aparte în mintea ei.

Tatăl pierdut, absent pretinde să i se acorde atenție, în timp ce, în ceea ce-l privește, el a refuzat s-o ofere. În acest sens, este foarte curios cât de puțin a fost reflectat și conștientizat rolul tatălui ca membru marcant al familiei și totuși cât de proeminent a rămas. Acceptarea acestei realități – la nivel individual și cultural, conștient și inconștient – este un proces complex. Poveștile de viață prezentate în lucrarea de față sunt menite să anuleze resentimentele reprimite acumulate în timp. Acest proces presupune să parcurgi labirintul de dorințe, anxietăți, durere, jale și porniri inconștiente, care se deschide spre noi experiențe. Conștientizând insatisfacțiile legate de relația

paternă, fiica încalcă mitul tatălui până atunci idealizat, absent în atât de multe privințe, pentru a accede către ceea ce este real. Această situație reflectă consecințele nefaste ale experiențelor traumatizante în relația cu o persoană dorită sau idealizată (Solomon, 2004, p. 639).

Potrivit *Oxford English Dictionary*, termenul *absență* înseamnă „starea de a fi departe de un loc sau de o persoană... nonexistență sau lipsă“. Absența se referă inclusiv la absența în plan emoțional a tatălui, chiar dacă fizic el este prezent. Am dorit să explic aceste dinamici și consecințele lor în speranța că atât fiicele, cât și tații vor renunța la vechile lor roluri adânc înrădăcinate și pietrificate și vor construi împreună relații conștiente, care să le aducă mai multă satisfacție. Iată ce spunea Jung pe acest subiect:

În fiecare nouă etapă a diferențierii conștiinței la care ajungem, ca civilizație avem obligația de a găsi o nouă interpretare adecvată acelei etape, pentru a crea o conexiune între trecut, care încă există în noi, și viața noastră prezentă, care amenință să se sus-tragă aceluși trecut.

(Jung, 1959, p. 267)

Agoniile cauzate de absență nu se estompează. Conflictul interior, confuziile, nesiguranța de sine și depresiile sunt resimțite foarte puternic. Până relativ de curând, un soi de conspirație a tăcerii destul de stranie înconjură acest teritoriu neexplorat și extins al relației tată-fică. Subiectul nu era discutat sau analizat, fiind ignorat cu asiduitate. Vechile metode de parenting preferau să treacă sub tăcere consecințele absenței tatălui sau ale insuficienței lui prezențe. Și totuși, în pofida faptului că aceste situații sunt larg întâlnite și au un caracter aproape colectiv, cultura occidentală tinde să subestimeze necesitatea unei implicări active a tatălui în viața fiicelor, încă de la naștere.

În mod tradițional, fiica a fost considerată ca având o importanță redusă și a reprezentat mai degrabă un bun de schimb. Ea aparținea tatălui și se supunea indubitabil voinței lui, astfel încât indiferența sau acțiunile lui în ceea ce o privea erau trecute cu vederea. Spațiul neexplorat din jurul taților – din punct de vedere cultural, individual sau psihologic – i-au suprimat influența și au împins-o în inconștient. Am putea crede că această mentalitate ține de domeniul trecutului, dar ea persistă încă în dinamica familială din culturile occidentale. Deși formulată cu mulți ani în urmă, următoarea observație este încă valabilă. Donald Winnicott, psihanalist și pediatru britanic, spune: „Relevanța redusă sau vizibilitatea limitată a tatălui se explică și prin faptul că rolul său era mai degrabă minor în familie, figura masculină fiind insignifiantă în această privință“ (1995, p. 142). Prea mulți tați sunt în continuare convinși că manifestările de afecțiune și grijă intră doar în atribuțiile mamei, și astfel se amăgesc pe ei și își amăgesc propriile fiice.

Private de afecțiune și fără a ști ce înseamnă să ai un tată iubitor, în inima fiicelor se cascadează un hău imens, iar în locul iubirii paterne rămâne un spațiu gol. Prin felul său de a fi prezent și totuși absent, el are un efect contagios. Fiica ar putea încerca să-i facă pe plac sau să-l salveze, pentru a obține aparența unei afecțiuni paterne. Unele fiice aleg să fie complet diferite de el, în timp ce altele continuă să i se supună și, în mod inconștient, rămân prizonierele trecutului. Psihanalista franceză Julia Kristeva observa:

Ființa rănită, incompletă, goală pe dinăuntru, simte că are un defect fundamental, o deficiență congenitală. O asemenea logică implică un superego sever și o complexă dialectică de idealizare și devalorizare, atât a propriei persoane, cât și a celorlalți. Este o identificare cu persoana iubită/urâtă – prin încorporare, introiecție, proiecție – care se produce prin asimilarea unui ideal, a latruii

sublime, a unei părți sau trăsături a celui alt, care devine un tiranic judecător lăuntric.

(1992, p. 6)

Descrierea de mai sus se referă la o fiică secătuită de propriul eu, care nu știe cum să se regăsească pe sine, căci și-a însușit imaginea unui tată lipsit de consistență.

Comportamentul patern are legătură cu relațiile, evenimentele și emoțiile din trecut și cu cele viitoare. Ceea ce rezultă de aici este o identificare progresivă a diferențelor, proces care pornește de la perceperea tatălui ca fiind o altă persoană (Perelberg, 2018, p. 24). Având această calitate, prezența tatălui este importantă fiindcă îi permite fiicei să reflecteze asupra ei, să se cunoască și să se diferențieze. Ea reușește astfel să devină conștientă de sine. Este exact genul de experiență reconstituită și remediată prin intermediul relației terapeutice.

Diverse concepte psihoanalitice și culturale au înfățișat figura paternă ca fiind puternică și idolatrizată, o entitate impenetrabilă care promite protecție și îndrumare, dar care rămâne autoritatea absolută. În ce privește imaginea fiicei, gândirea psihanalitică freudiană tradițională s-a aplecat mai mult asupra mitului oedipian al relației tată-fiu, însă relația tată-fiică nu a beneficiat de prea multă atenție. În mitologia greacă, accentul nu este pus asupra figurii feminine, ci în principal asupra tatălui și a fiului; fiica este un personaj secundar și mai degrabă insignifiant, fiind, de regulă, omisă din peisaj. Jung însuși, tată a patru fiice, nu a abordat aproape deloc relația tată-fiică. A scris un singur eseu despre tată.

Ceea ce a fost ignorat sau neglijat ne tulbură profund. „Ca să putem... înfrunța viitorul..., trebuie... să ținem cont de nevoile noastre instinctive, intuitive, înnăscute“ (Meier, 1985, p. 56). Asta înseamnă o recunoaștere a ceea ce nu dispăre niciodată și rămâne în suflet, așteptând doar să primească atenție. E drept, dinamica înfăți-